

HISTORIA KOMINIARSTWA

Początki kominiarstwa sięgają trzynastego wieku, czyli okresu, w którym starano się już powszechnie wyprowadzać dym do wyższych warstw atmosferycznych - przez stosowanie kominów wychodzących mniej lub więcej ponad dachy budynków. Były to kominy budowane z kamienia o większych przekrojach, nierzadko powyżej 1*1 m. Według niektórych świadectw kominy były znane w starożytności naszym przodków, którzy posiadali kominy wbudowane w konstrukcje murów ochronnych.

U Greków starożytnych znajdujemy świadectwo o istnieniu w każdym domu otworu z zamkniętą klapą. Poeta grecki Alexis wspomina o bardzo prymitywnych urządzeniach do odprowadzania dymu na zewnątrz budynku.

Rzymianie nie budowali kominów w swych domach czy pałacach. Dym z paleniska uchodził samoczynnie przez otwory dachów, jakie znajdowały się w domach o mniej lub bardziej celowo przemyślanej formie.

Dopiero w trzecim i czwartym wieku rozpoczęto budowanie tzw. kominów otwartych bezpośrednio nad ogniskami - jako szerokich płaszczy, które spoczywały na filarach, a ku górze zwężały się w kanał wychodzący przez dach na zewnątrz budynku. Kominy otwarte i ogniska przekształcały się stopniowo w paleniska i kominy zamknięte.

Najstarsze zabytki tzw. kominów szerokich (określanych również jako niemieckie), o dużych przekrojach, datuje się na trzynasty wiek. Świadectwo o istnieniu tego rodzaju kominów zawarte jest w piśmie wenecjańskim z 1347 r. W czternastym wieku budowano w Rosji pierwsze bardziej przydatne i ekonomiczniejsze kominy o małych przekrojach, tzw. kominy wąskie, określone w niektórych częściach Europy jako kominy ruskie. Z miarodajnych pism i świadectw wynika, że podobne kominy budowano nieco później, bo w 1418 r. we Frankfurcie nad Menem, w Pradze, Wiedniu i Krakowie.

Nazw dla otworów kominowych jest wiele na świecie, jednak nazwa komin należy do najstarszych, bo pochodzi z ojczyzny pierwszych, w dzisiejszym znaczeniu, kominów - z Włoch. Także włoskiego pochodzenia jest nazwa kominiarz.

Rozwój budowy kominów i towarzyszący temu (szczególnie w większych obiektach - pałacach, zamkach, klasztorach, urzędach) rozwój budowy różnego rodzaju szłagów i kanałów połączeniowych stwarzał rozległe niebezpieczeństwo powstawania pożarów. Częste zapalanie się sadzy stało się nagminną przyczyną groźnych w skutkach pożarów obejmujących często całe miasta, niszczących dorobek i trud wielu pokoleń. Zanieczyszczone kanały uniemożliwiały użytkowanie palenisk, wyłoniła się więc konieczność regularnego czyszczenia kominów. Pierwsi fachowcy (kominiarze) zjawiają się na przełomie trzynastego i czternastego wieku. Przez długi okres czyszczono kominy wyłącznie w miastach, pałacach, zamkach i klasztorach, gdyż fachowców było mało, a zapotrzebowanie na rzemieślnicze usługi kominiarskie było bardzo duże. Kominiarzy darzono wielkim szacunkiem i zaufaniem, a ich pracę uznawano za wyjątkowo pożyteczną, ciężką i niebezpieczną. Zjawienie się kominiarza w mieście lub obiekcie uznawane było przez lud jako szczęście, gdyż kominiarz był tym, który zapobiegał nieszczęściu, chroniąc miasta i lud przed pożarami. Od tamtego okresu, od załóżka kominiarstwa, przez wielowiekowy okres do dnia dzisiejszego większość ludzi (narodów) podtrzymuje wiarę, że kominiarz przynosi szczęście.

Pierwsze cechy kominiarzy powstały w szesnastym wieku. Norymberga (Niemcy) była pierwszym miastem, które już w 1515 r. posiadało własny cech kominiarski. Kominiarze Pragi mieli swój własny cech dopiero w 1657 r. W Polsce zaś cech kominiarzy w wieku osiemnastym, w tym w 1776 r. w Warszawie.

Patronem wszystkich cechów kominiarskich w Europie jest św. Florian.

Powstanie cechów miało dla rozwoju zawodu kominiarskiego doniosłe znaczenie. Cechy przyczyniały się do podnoszenia rangi zawodu oraz dbały o etykę zawodową. Rzemieślników poddawano kontroli zawodowej i moralnej. W wyniku starań cechów kominiarskich ustanowiono wiążące urzędowe przepisy mające korzystny wpływ na rozwój rzemiosła kominiarskiego i prawidłową budowę kominów. Pierwszą w Europie wiążącą ustawę o budowie i warunkach konstrukcyjnych kominów ustanowiono w Austrii w 1849 r. Noszenie ustanowionych przez cechy galowych mundurów przysługiwało tylko wyróżniającym się członkom cechów. Krój czarnych galowych mundurów kominiarskich był zbliżony do kroju mundurów żołnierskich tamtych czasów. Obecnie ubranie robocze kominiarzy, a szczególnie górna ich część, przypomina w pewnej mierze tamte średniowieczne mundury galowe (dwurzędowy zwężający się ku dołowi układ guzików, sztywny stojący kołnierz, szeroki pas itp.).

Wydarzenia całego wieku dziewiętnastego i pierwszych lat wieku dwudziestego (okres utraty niepodległości państwa polskiego) nie pozwoliły na dalsze umacnianie roli i znaczenia kominiarstwa w Polsce oraz na ukształtowanie własnego, polskiego modelu tej branży. Na obszarach byłego zaboru rosyjskiego likwidowano kolejno wszystkie cechy kominiarskie i tym podobne organizacje rzemieślnicze.

Cech warszawski zlikwidowano w 1843 r., a kominiarze zostali włączeni do zmilitaryzowanej straży ogniowej (pożarnej). Kominiarstwo przestało praktycznie istnieć jako rzemiosło. We wszystkich niemal miastach utworzono oddziały kominiarskie przy organizacjach strażackich.

Odmienne kształtowała się sytuacja kominiarzy na obszarach będących pod zaborem austriackim i prusko-

niemieckim (zabór pruski do 1871 r., a później zabór niemiecki). Istniały organizacje rzemieślnicze, takie jak cechy lub korporacje kominiarskie. Kominiarstwo podporządkowano rygorom i przepisom panujących władz zaborców. Założenie organizacyjne i zasady działalności rzemiosła kominiarskiego były zbliżone do istniejących w tym okresie struktur prawno-organizacyjnych w Austrii lub Niemczech.

Pierwsze lata po pierwszej wojnie światowej (po uzyskaniu niepodległości) zapoczątkowały nową historię rzemiosła kominiarskiego w Polsce. Początki były trudne i burzliwe na tle ścierających się poglądów - tak władz poszczególnych regionów, jak i samych kominiarzy. Obowiązywały różne, odmienne przepisy regionalne. Adaptowane i kontynuowane nie zawsze korzystne nawyki i tradycje, zasady organizacyjne, styl pracy itp. z okresu zaborów dzieliły rzemiosło kominiarskie na trzy główne, niemal antagonistyczne grupy, z których każda lansowała swój własny punkt widzenia odnośnie przyszłego jednolitego modelu rzemiosła kominiarskiego w odrodzonej Polsce.

Ujednoczenie działalności rzemiosła kominiarskiego nastąpiło w 1928 r. na mocy ustanowionego w 1927 r. prawa przemysłowego i wydanych przepisów szczegółowych i wykonawczych, w myśl których zaliczono kominiarstwo do rzemiosł koncesjonowanych. Województwa dzielono na okręgi (rejony) kominiarskie, a władze powiatowe przydzielały koncesje. Koncesję mogły uzyskać osoby fizyczne, posiadające wymagane uprawnienia, oraz osoby prawne, w imieniu których działał pełnomocnik - kwalifikowany mistrz kominiarski. Takie same lub podobne przepisy obowiązywały w okresie międzywojennym w większości państw europejskich.

Najwyższy w skali Europy poziom reprezentowało w latach trzydziestych (okres międzywojenny) rzemiosło kominiarskie w Niemczech. Daleko idące, przyznane kominiarzom przez władze państwowe, uprawnienia w działaniu i egzekwowaniu ich postanowień stawały też zawód w czołówce pod względem rangi społeczno-zawodowej. Profilaktyczne działania służby kominiarskiej na rzecz ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska zyskały przychylną i życzliwą aprobatę ogólnospołeczną (np. okresowe raz na trzy lata odpłatne przeglądy i kontrole urządzeń grzewczo-kominowych i wentylacyjnych). Wyposażenie kominiarzy w sprzęt techniczno-pożarowy, narzędzia pracy, sprzęt ochrony osobistej i odzież robocza (mundury) były wysokiej jakości. Do nauki zawodu przyjmowano w zasadzie kandydatów po tzw. małej maturze. Nauka trwała od 3 i pół roku do 4 lat, w tym obowiązkowe ukończenie średniej szkoły techniczno-kominiarskiej typu turnusowego (4 semestry nauczania). Uczęszczanie do szkoły odbywało się w oderwaniu od zajęć praktycznych.

Wysoki poziom reprezentowało również rzemiosło kominiarskie na Węgrzech, w Australii, Szwajcarii, Danii i Szwecji.

Cechy lub krajowe związki cechów poszczególnych krajów, w tym również Polski, były zrzeszone w Międzynarodowej Konfederacji Mistrzów Kominiarskich, z siedzibą w Wiedniu. Okresowe spotkania, sympozja oraz odbywające się co cztery lata kongresy informacyjno-wyborcze stanowiły platformę do wymiany doświadczeń i stałego posiadania poziomu, rangi i znaczenia zawodu kominiarskiego w poszczególnych krajach.

Dziesiątki różnych wydawnictw, w tym podręczniki szkoleniowe, biuletyny informacyjne, miesięczniki branżowe itp., przyspieszały rozwój rzemiosła kominiarskiego, zwłaszcza w środkowej Europie.

Informatorem i czasopismem techniczno-zawodowym rzemiosła kominiarskiego w Polsce był wydawany regularnie, począwszy od 1930 r., miesięcznik Kominiarz Polski.

Ten postępujący w latach trzydziestych szybki rozwój polskiego rzemiosła światowa.

Kwit wystawiony za czyszczenie kominów za czas od 1 lipca do września 1931 r.

Rachunek robót kominiarskich wystawiony 30 kwietnia 1942 r.

Miesięcznik „Kominiarz polski” numer 7 z listopada 1937 roku